

Sessió Necrològica

MANUEL DE FUENTES SAGAZ (1943-2014). IN MEMORIAM

Jacint CORBELLA

Acadèmic numerari

Vaig llegir, fa potser uns trenta anys, no ho recordo exactament un escrit en que es deia, a propòsit de la mort de Jaume Vicens Vives, de Joan Reglà, i potser algun altre, que la “parca” havia tractat malament als que feien història de Catalunya, perquè ens havia “robat” trenta anys de treball d'historiadors que estaven en plena maduresa productiva. Trenta anys en la producció d'una escola són importants.

Aquest és també el cas de Manolo Fuentes, cardiòleg, historiador de la medicina, membre de la nostra acadèmia, que ara recordem. Va morir al començament d'aquest any, quan acabava de fer-ne setanta-un. Les previsions demogràfiques ens permeten veure que hem perdut com a mínim deu anys, d'un amic, però també del treball d'un historiador de la nostra medicina. I no n'hi han gaires. Per tant ens ha quedat el buit dels treballs que ell hagués fet.

Ganes de fer, entusiasme, empena, perquè era un home treballador i dinàmic, no n'hi haguessin faltat. També hem perdut un probable acadèmic numerari, perquè estava ja bastant a punt, i amb la creació de la figura del numerari emèrit, l'acadèmia ha pogut anar esponjant la seva composició. Bé això són lamentacions, però cal dir-les, i al davant de tot. S'han perdut deu anys.

El doctor Fuentes era bàsicament un metge, un metge que estava preparat per a veure tot tipus de malalts, però que s'havia especialitzat en les malalties del cor, i dintre d'aquestes havent profunditzat més en el camp de l'ecocardiografia, sobre la que ja va publicar un treball important el 1977. Però la vocació íntima era la d'internista format a l'escola del doctor Màxim Soriano. Només calia sentir-lo parlar, com s'entusiasmava recordant el temps en que va estar en el servei del doctor Soriano, com a estudiant, per entendre com va aprendre allà la medicina. Recordo que quan va presentar la seva tesi de doctorat va insistir, fins aconseguir-ho, en llegir-la a la mateixa aula del servei en que havia rebut les classes de patologia mèdica. I com recordava dotzenes de detalls d'aquestes classes.

Era un deixeble admirador del professor Soriano, autèntic professor.

Havia nascut a Logroño el 3 de gener de 1943. La feina del pare, en la funció pública, el va fer moure en els seus estudis. Va començar el batxillerat a Saragossa, i passant per Valladolid el va acabar a Barcelona. Aquí ja es va quedar i va fer tota la carrera de medicina. Va entrar com a intern del servei d'anatomia patològica, (fent autòpsies clíniques) als divuit anys. Hi va estar tres anys (1961-63) i després tres mes (1964-67) en el dispensari de Cardiologia de la Clínica Mèdica B, la de Soriano. Quan es va llicenciar, el 1967, ja portava sis anys d'experiència en l'aprenentatge de la patologia humana, els tres últims en contacte directe amb malalts. Ja en sabia una mica, bastant, perquè en els anys d'estudiant si es treballa amb ganes, i a més amb poques vacances, s'és molt receptiu. Fuentes va sortir ben format en coneixements teòrics i pràctics. Tres anys d'intern d'un dispensari de cardiologia, amb mestres com el doctor Antoni Ametller i després el doctor Enric Juncadella, donaven per molt.

De seguida va fer el servei militar normal, a les Illes, i fou metge suplent d'APD a la vall de Bianmar. També va treballar com a metge d'urgències, crec que potser a la Creu Blanca. No deixava per això el dispensari de l'Hospital. Va guanyar una oposició com a metge municipal el 1971. Allà no hi havia massa feina, calia estar-hi, per les possibles urgències, però quedava temps per a estudiar. El 1972 l'Hospital Clínic es reorganitza i Fuentes contacta amb el servei de la Vall d'Hebron. i col·labora amb la unitat d'Ecocardiografia, que s'acabava de crear.

Després d'aquesta introducció sobre la persona i el metge, cal comentar ara el que va fer en el camp de la història de la medicina. L'any 1987 va presentar la seva tesi sobre “*Medio siglo de Cardiología en Cataluña (1888-1937)*”. La va dirigir el doctor Josep M. Calbet Camarasa, i va tenir la qualificació màxima. Ha treballat bastant en la història de la cardiologia i després es va traduir, adaptada, a l'anglès i es va repartir en

algun congrés. Així el 1992 surt *"A History of Catalan Cardiology (1872-1992)"*. Després el 1994 hi ha els dos llibres sobre la *"Historia de la Sociedad Española de Cardiología"* i *"Historia del nacimiento de la Sociedad Española de Cardiología y de las Sociedades filiales"*.

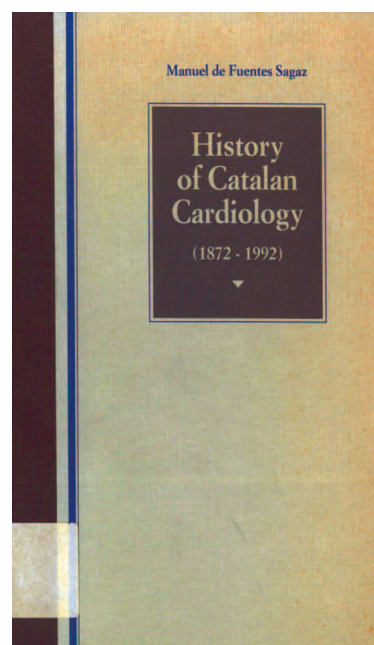
Després es publica, el 1999, en castellà, i també en anglès la monografia sobre Miquel Servet (1511-1553). També col·labora amb un capítol en un altre llibre ampli sobre Servet.

Sense sortir de l'aparell circulatori treballa en l'estudi de l'obra de Ferran Martorell, que fou una de les personalitats més importants en la història de l'estudi sobre les malalties vasculars i creador del concepte de l'Angiologia com a especialitat. Martorell, represaliat d'alguna forma després de la guerra civil, fou autor d'una obra de difusió internacional, però amb molt poca ajuda institucional. Va treballar a la Clínica Plató, o Institut Policlínic, que convertí en un dels centres mundials de l'especialitat i centre de formació molt important. Fuentes en feu l'estudi de la persona i l'obra. També, juntament amb Ramon Casares, va fer una història de la Clínica Plató. Entre els seus molts articles puc esmentar només, per raó d'espai, el treball *"Santiago Ramon y Cajal y la Cardiología: su descubrimiento poco conocido del sarcolema en el cardiomiocito"*, de l'any 2001.

Sintetitzant: Fuentes era un historiador sòlid, amb treballs d'interès, a nivell d'articles i de llibres, en camps diversos de la medicina. En el fons tots al voltant del cor, que era la seva especialització, però basat en arrels fortes: el coneixement de l'obra de Miquel Servet, dins del corrent de difusió àmplia d'aquest autor; l'estudi aprofundit del treball de Ferran Martorell, especialista de primer ordre, a nivell mundial, en el camp de l'angiologia; a partir d'aquí l'estudi sobre la Clínica Platon, la institució en la que va treballar Martorell; i la seva síntesi, la *"A History of Catalan Cardiology (1872-1992)"*. La seva edició digital, actualitzada fins a la seva mort, és una mostra clara del seu interès i passió per a conèixer, i deixar els elements de la valoració de l'especialitat a Catalunya.

Finalment voldria indicar que el que he dit fins ara, en una sessió forçosament limitada en el temps, queda curt a l'hora de valorar la personalitat, tasca com a metge, obra escrita, possibilitats, de Manuel de Fuentes Sagaz, que serà comentada més àmpliament en l'article sencer que es publicarà a Gimbernat, la revista en que ell també col·laborà i en la que havia de tenir un paper important en l'etapa propera de canvi en l'equip directiu.

Portada del llibre *"A History of Catalan Cardiology"* on difon, a nivell internacional, la vàlua de la nostra cardiologia.